

การเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน
ภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง”

Enhancing Honest Culture and Anti-Corruption to Youth under
the Concept “No Cheating”

กาญจนา คำจตุติ*, ไพบุณย์ สุขเจตณี**

Kanjana Damjutti*, Piboon Sukajatanee**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริต 2) ปัจจัยการเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริต และ 3) แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมสุจริตของเยาวชนในจังหวัดตรัง ตามหลักโลกปาธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถาม จากเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง 384 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” ของเยาวชนในจังหวัดตรัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการเป็นอยู่อย่างพอเพียง ด้านการกระทำอย่างรับผิดชอบ และ ด้านความเป็นธรรมทางสังคม ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ปัจจัยด้านสถาบันครอบครัว ด้านสถาบันการศึกษา ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน ด้านสื่อมวลชน และด้านสถาบันศาสนา ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 4 ปัจจัย สามารถร่วมกันอธิบายการเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” (Y) ได้ร้อยละ 44.6

3. แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริต ให้เยาวชนมีความเกรงกลัวและละอายต่อบาป โดยสถาบันครอบครัวปลูกฝังความซื่อสัตย์ ปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง สถาบันการศึกษาสอนให้ละอายต่อการทำบาป มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ กลุ่มเพื่อนและชุมชน ช่วยตักเตือนแนะนำ สื่อมวลชนส่งเสริมเยาวชน ยกย่องผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมและเยาวชน ด้านสถาบันศาสนา ครูพระสอนศีลธรรม อบรมเรื่องที่ใกล้ตัว เทศน์ใช้ภาษาตามวัยและความสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง, วัฒนธรรมสุจริต, การต่อต้านการทุจริต, เยาวชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the culture, values of honesty and anti-corruption, 2) To study the promotion of culture, values of honesty and anti-corruption, and 3) To study guidelines for enhancing culture and values of honesty and anti-corruption to citizens of youth in Trang Province by Lokapaladhamma.

Methodology was the mixed method; the qualitative research data were collected from 18 key informants. and The quantitative research, data were collected from 384 samples, with questionnaires and the data were analyzed by descriptive statistics; frequency, percentile, mean and standard deviation.

The results of the study found that:

1. The culture, values of honesty and Anti-Corruption of Youth under the Concept of “Growing up Without Cheating” of youth in Trang province overall, it was at a high level. it was found that: Honesty, Sufficiency, Responsible action, and Social fairness respectively.

2. Factors affecting fostering a culture of honesty and anti-corruption among youth Overall, it's at a high level, as follows: Family institutional factors, Educational institutions, Community and group of friends, Mass media and The lowest mean was Religious, respectively, where all 5 factors could jointly explain the variation in The culture, values of honesty and Anti-Corruption of Youth Under the Concept of “Growing Up Without Cheating” of youth in Trang province following a honesty and Anti-Corruption of Youth (Y) by 44.6.

3. Guidelines for fostering youth culture and values of honesty and anti-corruption. The family institution by Parents treat the youth as a role model for living sufficiency. Educational institutions teach in activities for youth to participate to have public responsibility, sacrifice, know how to give. Friends and Community who admonishes, advises, knows, considers. The mass media promotes youth by presenting who are honest, and Religious Institute by a moral teacher monks in the community Create roles for teaching, training, and Preaching to impress the youth may use language according to youth, on important Buddhist days or special, etc.

Keywords: Enhancing: Honest Culture: Anti-Corruption; Youth

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตย เป็นของประชาชน ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คำว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งแปลว่า “ประชาชนเป็นใหญ่” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 24 ตอน 47ก, 61) ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม

จากปัญหาการทุจริตในระบบราชการส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการเมืองการปกครองและการบริหารราชการอย่างมาก ทำให้ประเทศไทยมีภาพลักษณ์การทุจริตสูงในสายตาของนานาชาติประเทศ โดยผลการจัดอันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (CPI : Corruption Perceptions Index) ขององค์กรความโปร่งใสระหว่างประเทศหรือ Transparency International (TI) ปี 2561 ประเทศไทยได้คะแนน 35 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 101 จากการจัดอันดับทั้งหมด 180 ประเทศทั่วโลก

ดังนั้น การแก้ปัญหาการทุจริตจึงเป็นนโยบายเร่งด่วนสำคัญที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ ในการแก้ปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการปลูกฝังให้คนไทยไม่โกง มีทัศนคติและค่านิยมที่ไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชัน การไม่รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าหน้าที่รัฐ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) มาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ เพื่อเป็นแนวทางการขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังให้คนไทยไม่โกง แผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต (หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2562) ดังนั้นจึงมีการปลูกฝังจิตสำนึกในเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ (ดวงกมล ทองอยู่, 2551) ให้มีจิตสำนึกจึงเปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันบุคคลในสังคมไม่ให้มีจิตใจหรือพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ การปลูกและปลูกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต และการปลูกฝัง และหล่อหลอมวัฒนธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกช่วงวัย ทุกระดับ มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรม “คน” โดยการ “ปลูก” และ “ปลุก” จิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีมีวัฒนธรรมสุจริต ปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม มีความละเอียดต่อการทำความผิด ไม่เพิกเฉยอดทนต่อการทุจริต และเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ (แผนปฏิบัติการ ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565))

ดังนั้น จากปัญหาและความสำคัญของการทุจริตและการคอร์รัปชัน การสร้างคนไทยไม่โกง ต้องสร้างพลังพลเมืองให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ในอนาคตมีความสุจริตโปร่งใส จึงต้องปลูกฝังตั้งแต่เยาวชน โดยสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว โรงเรียน ที่ต้องมีหน้าที่ในการปลูกฝังเยาวชนให้โตไปไม่โกง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตสู่พลเมืองของเยาวชนในจังหวัดตรัง ตามหลักโลกปาธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี หลักธรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ต่อไปนำมาสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ คือ จากพระไตรปิฎก และข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่อายุ 9-20 ปี จาก 10 โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวนทั้งสิ้น 9,348 คน (<https://drive.google.com/file/d/1kh67AGQMCqhfMl03vuT66mknGl-vQFt0/view> [15 มกราคม 2565].)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนทั้ง 10 อำเภอ ได้แก่ อ.เมืองตรัง อ.กันตัง อ.นาโยง อ.ปะเหลียน อ.ย่านตาขาว อ.รัษฎา อ.วังวิเศษ อ.สิเกา อ.ห้วยยอด และ อ.หาดสำราญ จำนวน 384 คน จากการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) และตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรแต่ละกลุ่ม ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยสุ่มชั้นภูมิจากโรงเรียนในแต่ละอำเภอ และสุ่มเลือกสัดส่วนแบบโควตา และเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากรในพื้นที่กลุ่มเขตตัวอย่าง ตามสัดส่วนจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ 384 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักเรียนจากแต่ละโรงเรียนในอำเภอกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. อำเภอเมืองตรัง	2,810	$\frac{2810 \times 384}{9,348}$ 115
2. อำเภอกันตัง	645	$\frac{645 \times 384}{9,348}$ 27
3. อำเภอนาโยง	705	$\frac{705 \times 384}{9,348}$ 29
4. อำเภอปะเหลียน	681	$\frac{681 \times 384}{9,348}$ 28
5. อำเภอย่านตาขาว	1,920	$\frac{1920 \times 384}{9,348}$ 79
6. อำเภอรัษฎา	506	$\frac{506 \times 384}{9,348}$ 21
7. อำเภอวังวิเศษ	1058	$\frac{1058 \times 384}{9,348}$ 43
8. อำเภอสิเกา	90	$\frac{90 \times 384}{9,348}$ 4
9. อำเภอห้วยยอด	443	$\frac{443 \times 384}{9,348}$ 18
10. อำเภอหาดสำราญ	490	$\frac{490 \times 384}{9,348}$ 20
รวมจำนวนนักเรียน	9,348	384

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้ปกครอง จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับระดับวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนในจังหวัดตรัง ประกอบด้วย 5 ประเด็น ดังนี้คือ 1) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต 2) ด้านการมีจิตสาธารณะ 3) ด้านความเป็นธรรมทางสังคม 4) ด้านการกระทำอย่างรับผิดชอบและ 5) ด้านการเป็นอยู่อย่างพอเพียง จำนวน 25 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด เกี่ยวกับปัจจัยการเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” 3 ประเด็น ดังนี้คือ 1) ด้าน

สถาบันครอบครัว 2) ด้านสถาบันการศึกษา 3) ด้านสถาบันศาสนา 4) ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน และ 5) ด้านสื่อสารมวลชน จำนวน 20 ข้อ

การตรวจสอบเครื่องมือ

ค่าความเชื่อมั่น (Try Out) และค่าความสอดคล้องทั้งฉบับจำนวน 45 ข้อ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.891

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรม 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเมือง 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นบริหารสถานศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 รูปหรือคน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและการจัดทำรายงานหรือวิทยานิพนธ์ ซึ่ง Creswell อ้างว่า การได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลในเวลาเดียวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในด้านการช่วยให้เห็นภาพหรือโครงสร้างของการศึกษา ดังนั้นเมื่อสัมภาษณ์เสร็จ จึงควรมีการถอดเทปออกมาให้รวดเร็วและทำการวิเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลสามารถสนับสนุน และอ้างอิงในส่วนต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้คำถามการวิจัยเป็นตัวตั้ง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่ว ๆ ไปต้องมีความเชื่อมโยง และบูรณาการสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตีความและอภิปรายผลที่เป็นเอกภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนในจังหวัดตรัง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนในจังหวัดตรัง โดยรวม

(n=384)

ค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริต ของเยาวชนในจังหวัดตรัง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	3.79	0.76	มาก
2) ด้านการมีจิตสาธารณะ	3.67	0.85	มาก
3) ด้านความเป็นธรรมทางสังคม	3.51	0.87	มาก
4) ด้านการกระทำอย่างรับผิดชอบ	3.64	0.90	มาก
5) ด้านการเป็นอยู่อย่างพอเพียง	3.76	0.64	มาก
โดยรวม	3.67	0.50	มาก

พบว่า ค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” ของเยาวชน ในจังหวัดตรัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}=3.79$) รองลงมาได้แก่ ด้านการ

เป็นอยู่อย่างพอเพียง ($\bar{X}=3.76$) ด้านการกระทำอย่างรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.64$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นธรรมทางสังคม ($\bar{X}=3.51$) ตามลำดับ

2. ผลวิเคราะห์สถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง”

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” โดยรวม

(n=384)

ปัจจัยสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมสุจริต	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สถาบันครอบครัว	3.67	0.64	มาก
2. สถาบันการศึกษา	3.58	0.65	มาก
3. สถาบันศาสนา	3.36	0.70	ปานกลาง
4. สื่อมวลชน	3.32	0.59	ปานกลาง
5. ชุมชนและกลุ่มเพื่อน	3.53	0.62	มาก
โดยรวม	3.49	0.45	มาก

พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.49$) ดังนี้ ปัจจัยด้านสถาบันครอบครัว ($\bar{X}=3.67$) ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ($\bar{X}=3.58$) ปัจจัยด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน ($\bar{X}=3.53$) ปัจจัยด้านสื่อมวลชน ($\bar{X}=3.36$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสถาบันศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.36$) ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 4 ปัจจัย สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” (Y) ได้ร้อยละ 44.6 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน ($\beta 1, \beta 2, \beta 4, \beta 5, \beta 3$) เท่ากับ 0.478, 0.421, 0.419 0.378 และ 0.321 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน ภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” (Y) และตัวแปรต้น เป็นครอบครัว (X1), สถาบันการศึกษา (X2), สถาบันศาสนา (X3) กลุ่มเพื่อนและชุมชน (X4) และ สื่อมวลชน (X5) โดยรวม

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	sig	Collinearity Statistics	
	B	S.E.				Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.773	.338		6.606	.000		
สถาบันครอบครัว (X1)	.539	.117	.478	4.509	.000	.421	6.518
สถาบันการศึกษา (X2)	.456	.017	.421	4.338	.018	.429	6.486
สถาบันศาสนา (X3)	.356	.217	.321	3.338	.029	.329	5.486
กลุ่มเพื่อนและชุมชน (X4)	.449	.027	.419	3.820	.000	.426	4.068
สื่อมวลชน (X5)	.438	.027	.378	4.509	.000	.412	4.518

SE_{est} = ±0.75721

R=0.675; R²=0.446 ; Adj.R²=0.446 ; F =52.524 ; p-value=0.001

3. แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน โดยสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่ใกล้ชิดเยาวชนที่ต้องปลูกฝังความซื่อสัตย์ อบรมให้มีความรับผิดชอบต่อนานาชาติ ผู้ปกครองปฏิบัติให้เยาวชนเห็นเป็นแบบอย่างในการอยู่อย่างพอเพียง สถาบันการศึกษาสอนในภาคทฤษฎี จัดกิจกรรมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม ให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและต่อหน้าที่ สามัคคี มีวินัย ไม่แบ่งแยกชนชั้น เสียสละ รู้จักการให้และมีความเอื้อเฟื้อ กลุ่มเพื่อนและชุมชน ที่คอยตักเตือนแนะนำ รู้จักคิดพิจารณา สื่อมวลชนส่งเสริมเยาวชนโดยการนำเสนอ ยกย่องผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมและเยาวชน สถาบันศาสนา โดยครูพระสอนศีลธรรม พระสงฆ์ในชุมชน สร้างบทบาทการสอน อบรม ยกตัวอย่างเรื่องที่ใกล้ตัว เทศน์ให้โดนใจเยาวชน อาจใช้ภาษาตามวัยของเยาวชน เทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือในโอกาสพิเศษ เช่น วันพ่อ วันแม่ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนในจังหวัดตรัง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

พบว่า ค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” ของเยาวชน ในจังหวัดตรัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เยาวชนในจังหวัดตรังที่เป็นเยาวชนนักเรียน ได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้เห็นเป็นแบบอย่างในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต และมีตัวอย่างให้นักเรียนเห็นเป็นต้นแบบ เช่น อดีตนายกรัฐมนตรีนเรนทร วิจิตรภักดิ์ มีค่านิยมต่อบุคคลเป็นแรงจูงใจ หรือผลักดันตามบุคคลที่มีความนิยมชมชอบในความซื่อสัตย์และเพียรพยายามในการทำงานเพื่อให้ได้มาทำงานเพื่อประชาชนและส่วนรวม เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐาน ในการแสดงออกของพฤติกรรมช่วยตัดสินใจในกรณีที่ได้พบกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกันและต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจความสนใจและความตั้งใจที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ดีตามแบบอย่าง สอดคล้องกับค่านิยมที่ตัวเองยึด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภมรรัตน์ ชุมภูประวีร์ และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ศึกษาการปลูกฝังความสุจริตแก่เยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ ทำให้เยาวชนบางส่วนขาดผู้ปกครองดูแล และอบรมเลี้ยงดู แต่เมื่อเยาวชนได้เข้ารับการศึกษารับรู้คุณครูผู้จัดการเรียนการสอน ก็ได้เป็นสื่อกลางในการอบรม ปลูกฝังให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบเพื่อนที่มีการนับถือต่างจากศาสนาของตนเอง รู้จักบาปบุญคุณโทษ มีจิตสำนึกมองโลกในแง่ดี ถึงจะมีการสูญเสียบุคคลในครอบครัวก็

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต จากผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า นักเรียนเก็บของเพื่อนลืมนักเรียนก็มีการนำไปมอบให้กับคุณครู ครูก็จะประกาศความดีและชมเชยหน้าเสาธงในตอนเช้า ทำให้เด็กอยากทำดี นักเรียนส่งการบ้านตรงเวลาตามที่ครูมอบหมาย ทำตัวเป็นที่น่าเชื่อถือ ทำตามสัญญาจากการที่คุณครูได้มีการกำหนดบทลงโทษบ้าง เช่น ส่งเข้าอจตตคเนน หรือการติด I เป็นการฝึกและปลูกฝังให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตร์ธนาภรณ์ เวียงพล และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เครือข่ายเมืองเชียงขวัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เครือข่ายเมืองเชียงขวัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยรวม และรายด้าน ความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในระดับมาก

ด้านการมีจิตสาธารณะ จากผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า นักเรียนช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน เมื่อพบเห็นสิ่งของในโรงเรียนที่ชำรุดหรือเสียหายจะแจ้งครู/เจ้าหน้าที่ เช่น ก๊อกน้ำเสีย หลอดไฟดับ โต๊ะเรียนชำรุด ก็ช่วยกันทำบันทึก โดยการฝึกฝนและกำกับดูแลของครู การสนับสนุนจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน ก็มีส่วนช่วยและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะ ช่วยพ่อแม่แบ่งปันหน้าที่ เช่น ช่วยกวาดบ้าน โดยไม่ต้องให้พ่อแม่ใช้ โรงเรียนมีงาน ก็อาสาช่วยเหลือ ช่วยกันรักษาความสะอาดในห้องเรียน ในโรงเรียน ศิริสุข นาคะเสนีย์ และคณะ (2558) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมจิตสาธารณะโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านความเป็นธรรมทางสังคม จากผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจุบันนักเรียนให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมทางสังคม นักเรียนมีการแบ่งเวรกันทำความสะอาดห้องเรียน ช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่เอาเปรียบเพื่อน รับฟังข้อเสนอของเพื่อน

ร่วมชั้น เคารพกฎและรักษาวินัยของโรงเรียน ในการแต่งกายเครื่องแบบนักเรียน การไว้ทรงผมตามที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภมรรัตน์ ชุมภูประวิโร และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้” ผลการวิจัยพบว่า 1) จากผลการวิเคราะห์ระดับการปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเยาวชนได้เข้ารับการศึกษาศึกษาในโรงเรียน ครูผู้จัดการเรียนการสอน ก็ได้เป็นสื่อกลางในการอบรม ปลูกฝังให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนที่มีการนับถือต่างจากศาสนาของตนเอง

ด้านการกระทำอย่างรับผิดชอบ จากผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า นักเรียนไม่ทิ้งขยะลงบนที่สาธารณะ เช่น บนถนน ลงแม่น้ำลำคลอง สนามกีฬา สวนสาธารณะ นักเรียนมีระเบียบวินัยเข้าแถวรับบริการอาหารกลางวัน/การเติมน้ำ/การเข้าแถวรับบริการอื่น ๆ/การข้ามถนน/การเข้าห้องน้ำ ฯลฯ นักเรียนได้รับการรณรงค์สิ่งเหล่านี้จากคุณครู ผู้ปกครอง หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสาธารณะ ให้เห็นถึงคุณและโทษของการทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ (2558) “การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21” พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21 มี 5 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความอดทน และใฝ่เรียนรู้ อยู่ในระดับพอใช้ ใฝ่เรียนรู้ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความอดทน

ด้านการเป็นอยู่อย่างพอเพียง จากผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ผู้ปกครองโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการใช้ชีวิต พึ่งมีในสิ่งที่ตนมี ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินตัว รู้จักการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนไม่มี โรงเรียนมีการจัดทำเป็นโครงการ ขอรับบริจาคชุดนักเรียน หนังสือ มือสองแบ่งปันให้น้องใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรัตนาภรณ์ เวียงพล และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เครือข่ายเมืองเชียงขวัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เครือข่ายเมืองเชียงขวัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

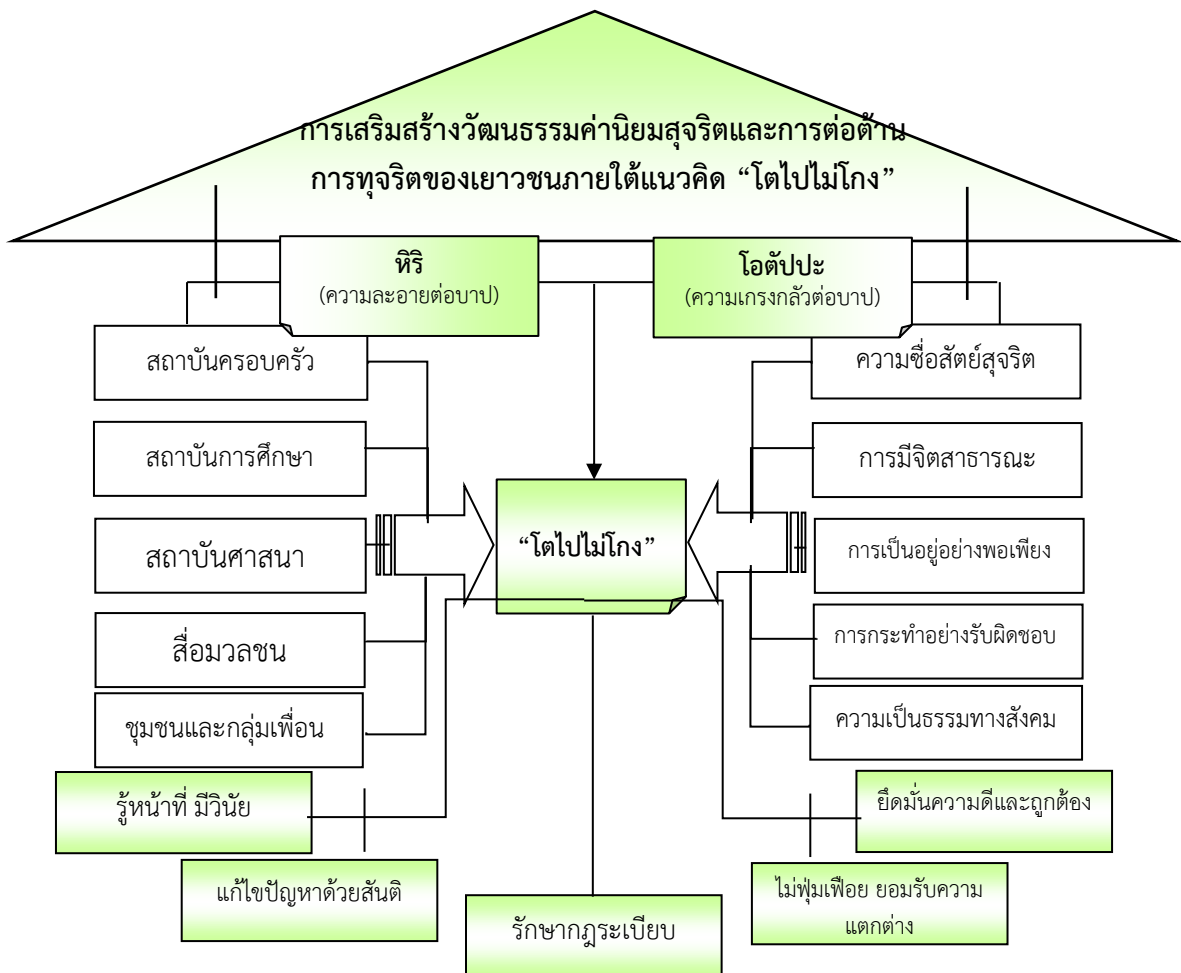
จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง”

จากผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า สถาบันครอบครัวที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ได้ใช้ชีวิตและอาศัยในครอบครัวเดียวกันกับนักเรียน ตามวิถีคนต่างจังหวัดที่ต้องรับประทานอาหารพร้อมหน้าพร้อมตากันในครอบครัว ได้มีโอกาสอบรมบุตรหลาน และด้วยวิถีชีวิตที่คนในครอบครัวมีทั้งผู้สูงวัย และอ่อนวัยกว่า อาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้มีความใกล้ชิด และยังสามารถอบรมกันได้ โรงเรียนรับช่วงต่อการดูแลนักเรียนต่อจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีการขัดเกลาต่อจากผู้ปกครอง โดยเฉพาะเพื่อนในโรงเรียนที่ได้รับการอบรมด้วยบรรยากาศที่เหมือนกัน สิ่งแวดล้อมเดียวกัน จึงมีอิทธิพลต่อเพื่อน สถาบันศาสนา โรงเรียนได้มีการนิมนต์พระมาสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้พระครูสอนศีลธรรมได้สอนให้รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ รู้จักเกรงกลัวและละอายต่อการทำบาป ทำให้นักเรียนทราบซึ่งและเชื่อฟังได้มากยิ่งขึ้น และสืบทอดมาจนรุ่นหลาน ที่นำเสนอข่าว ก็มีอิทธิพลต่อนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริสุข นาคะเสนีย์ และคณะ (2558) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของ

นักศึกษาคณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร” ผลการวิจัย ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าวสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพ ดังนี้



แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต ผู้ใหญ่ คนใกล้ชิด เป็นแบบอย่าง รู้หน้าที่มีวินัยใจซื่อสัตย์เป็นคุณสมบัติของเด็กไทย โดยการใช้กิจกรรม พฤติกรรมการใช้ชีวิตที่มีเหตุผล รู้ดี ชั่ว กลัวต่อการทำผิด

สถาบันทางการสังคม ทำหน้าที่กล่อมเกลามาตามบทบาทของแต่ละสถาบัน สถาบันครอบครัวพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำให้เห็นปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง สถาบันการศึกษา ครู มีหน้าที่อบรม จัดหลักสูตร มีกิจกรรมให้ละอายต่อการทำบาป ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ สถาบันศาสนา นำกตวอย่างให้เห็นบาป บุญ คุณ

โทษ สื่อมวลชน ควรนำเสนอข่าวที่เป็นกลาง ยกย่องคนทำดี กลุ่มชุมชนและเพื่อน ต้องแนะนำสิ่งที่ถูก ให้เยาวชนเป็นคนดี รู้จักสิทธิหน้าที่ที่ตนพึงปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โรงเรียนควรจัดกิจกรรมยกย่องนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์เป็นแบบอย่าง
2. ด้านการมีจิตสาธารณะ โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมสาธารณะ จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมและเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้ติดเป็นค่านิยม
3. ด้านความเป็นธรรมทางสังคม โรงเรียนจัดกิจกรรมที่นักเรียนเห็นว่าตนเองได้รับความเป็นธรรม
4. ด้านการกระทำอย่างรับผิดชอบ โรงเรียน และผู้ปกครอง ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
5. ด้านการเป็นอยู่อย่างพอเพียง โรงเรียนและผู้ปกครอง ควรฝึกให้นักเรียน มีรู้จักพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โรงเรียนจัดกิจกรรม ให้นักเรียนลงสมุดบันทึกการทำความดีมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ส่งเสริมจัดบอร์ดให้นักเรียนไม่เข้าใจให้ถาม ไม่ลอกการบ้านเพื่อน
2. ด้านการมีจิตสาธารณะ โรงเรียนและผู้ปกครอง ให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในการเอื้อเฟื้อคนอื่นและช่วยเหลือสังคมตามวัย
3. ด้านความเป็นธรรมทางสังคม โรงเรียนสร้างกิจกรรมปลูกฝังความเป็นธรรมในโรงเรียน
4. ด้านการกระทำอย่างรับผิดชอบ โรงเรียน ผู้ปกครอง สอนให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่กลุ่มเพื่อนสนับสนุนเพื่อนให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
5. ด้านการเป็นอยู่อย่างพอเพียง โรงเรียน และผู้ปกครอง สอนให้นักเรียนตระหนักและซื่อสัตย์ต่อสภาพ ส่งเสริมกิจกรรมเสื่อผ้า หนังสือมอสองช่วยส่งน้องเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ข้อมูลด้านการศึกษาจังหวัดตรัง. (2565). [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล <https://drive.google.com/file/d/1kh67AGQMCqhfML03vuT66mknGl-vQFt0/view> [15 มกราคม 2565].
- จิตรัตนาภรณ์ เวียงพล และคณะ. (2561). “การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เครือข่ายเมืองเชียงขวัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1”. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 7(1) : 12-23.
- ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน. (2556). “บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคม และอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”. **รายงานการวิจัย**. รายงานนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

- ดวงกมล ทองอยู่. (2555). “แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน”. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**. 4(2) : 14-15.
- ธัญญารัตน์ แก้วตะพาน. (2564). “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ EACDE MODEL ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2”. **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี**. 17(3) : 79-91.
- แผนปฏิบัติการ ด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565).
- พงษ์เมธิ์ ไชยศรีหา. (2561). “แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น”. **วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**. 5(2) : 105-118.
- พรพรรณ มากบุญ. (2556). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี”. **วารสารวิทยบริการ**. 24(4) : 114-125.
- ภมรรัตน์ ชุมภูประวิโร และคณะ. (2561). “การปลูกฝังความสุจริตของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ. (2558). “การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- ศิริสุข นาคะเสนีย์ และคณะ. (2558). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์”. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**. 9(1) : 80-90.
- หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. (2564). **2 ปีประกาศใช้ รธน. : สำนวนสิ่งที่ กรธ. คิด กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสนามเลือกตั้ง 2562**. <https://www.bbc.com/thai/thailand-47828666> [15 มกราคม 2564].